SCHULE BILDUNGS-STÄTTE FERTIG LOS!

SZKOŁA PLACÓWKA KSZTAŁCENIOWA NA MIEJSCA GOTOWI START!

ERLEBEN UND LERNEN IN DEUTSCH-POLNISCHEN PROJEKTEN / DOŚWIADCZENIE I NAUKA W PROJEKTACH POLSKO-NIEMIECKICH

VORWEG / NA WSTĘPIE

Im Rahmen des DPJW-Modellprojekts „ZUSAMMEN KOMMEN WIR WEITER“ fanden in den Jahren 2015 und 2016 zahlreiche Begegnungen zwischen Schülerinnen und Schülern aus Deutschland und Polen in Bildungsstätten beider Länder statt. Viele davon mit und bei HochDrei e.V. und seiner polnischen Partnerbildungsstätte MDSM Mikuszewo.

Wer mit wem, wann, wo und wie – das erfahren Sie auf den folgenden Seiten. Dank der großartigen Initiative des Deutsch-Polnischen Jugendwerks sind wieder einmal viele grenzüberschreitende Freundschaften und jede Menge besondere Momente entstanden. Wir möchten mit dieser Dokumentation uns als Verein und allen Beteiligten noch einmal die zurückliegenden Projekte in Potsdam und Mikuszewo in Erinnerung rufen. Und allen Lehrerinnen und Lehrern sowie Schülerinnen und Schülern, die noch nicht das Vergnügen hatten, wollen wir wärmstens empfehlen: Schnappen Sie sich eine Bildungsstätte (zum Beispiel uns), überlegen Sie, was Sie interessiert, und erleben Sie gemeinsam eine internationale Begegnung, bei der Lernen, Spaß und Austausch Hand in Hand gehen.

W ramach projektu modelowego PNWM „ZUSAMMEN KOMMEN WIR WEITER / RAZEM OSIĄGNIEMY WIĘCEJ“ w latach 2015 – 2016 odbyły się liczne spotkania uczennic i uczniów z Polski i Niemiec w placówkach kształceniowych obu krajów. Wiele z nich przy udziale i w siedzibie organizacji HochDrei e.V. i jej polskiej partnerskiej placówce kształceniowej MDSM Mikuszewo.

Kto z kim, kiedy, gdzie i jak – tego dowiecie się Państwo na następnych stronach. Dzięki wspaniałej inicjatywie Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży powstała znów masa transgranicznych przyjaźni, przeżyliśmy mnóstwo wyjątkowych chwil. Przy pomocy niniejszej dokumentacji pragniemy sobie jako stowarzyszeniu, a także wszystkim uczestnikom spotkań jeszcze raz przypomnieć o odbytych projektach w Poczdamie i Mikuszewie. A wszystkim nauczycielkom i nauczycielom oraz uczennicom i uczniom, którzy jeszcze nie zaznali tej przyjemności, chcemy ją gorąco polecić: chwytajcie Państwo okazję wybierając odpowiednią dla siebie placówkę kształceniową (na przykład nas), zastanówcie się, co Was interesuje i przeżyjcie wspólnie międzynarodowe spotkanie, na którym idą w parze nauka, zabawa i wymiana.

GEGEN ALLE KLISCHEES

Außerschulische internationale Projekte sind vor allem etwas für Gymnasiasten und Gymnasiastinnen, deren Eltern die Kosten aus der Westentasche zahlen? Falsch gedacht. Mit den folgenden Projekten konnten wir zeigen, dass ein interkultureller Austausch für alle möglich und vor allem genau das Richtige ist.

WIR HABEN ...

... Projekte auch mit Grundschulen durchgeführt, denn besonders bei den Kleinen können wertvolle Grundsteine für interkulturelle Kompetenz und Sprachlernmotivation gelegt werden.

... hochaktuelle Themen aus dem Schulalltag oder dem Weltgeschehen aufgegriffen und damit die Klassengemeinschaft dabei unterstützt, Konflikte zu lösen oder eine neue Perspektive auf schwierige Fragen zu gewinnen.

... Schülerinnen und Schüler aus Förderschulen gezeigt, dass Austausch auch für sie eine grandiose Angelegenheit ist

... alle mitgenommen, ganz unabhängig von ihren finanziellen Mitteln und fantastischen 73 % unserer teilnehmenden Schülerinnen und Schüler die erste internationale Austauscherfahrung überhaupt ermöglicht.

WBREW WSZELKIM STEREOTYPOM

Czy pozaszkolne międzynarodowe projekty wymiany to przede wszystkim coś dla licealistek i licealistów, których rodzice opłacają koszty z własnej kieszeni? Nie, to błąd. Na podstawie poniższych projektów możemy dowieść, że wymiana międzykulturowa jest możliwa dla wszystkich, a przede wszystkim jest dokładnie tym, o co wszystkim nam zawsze chodzi.

A OTO, CO ZROBILIŚMY ...

... przeprowadziliśmy projekty również ze szkołami podstawowymi, ponieważ szczególnie w przypadku małych dzieci można kłaść wartościowe i trwałe fundamenty będące podstawą kompetencji międzykulturowej i motywacji do nauki języka.

... podjęliśmy najbardziej aktualne tematy z życia szkoły albo zagadnienia dotyczące wydarzeń na świecie, a tym samym wspieraliśmy klasy szkolne przy rozwiązywaniu konfliktów wewnętrznych lub uzyskaniu nowych perspektyw w poszukiwaniu odpowiedzi na trudne pytania.

... pokazaliśmy uczennicom i uczniom szkół specjalnych, że również dla nich wymiana i szkolne kontakty międzynarodowe są wielką i ważną sprawą

... wszyscy zostali zabrani, niezależnie od ich finansowych możliwości a fantastycznym 73 proc. naszych uczennic i uczniów, biorących udział w projekcie, umożliwiliśmy doświadczenie pierwszej międzynarodowej wymiany w ogóle.

WER, MIT WEM, WANN, WIE UND WAS? / KTO, Z KIM, KIEDY, JAK I CO?

SZKOŁA PODSTAWOWA NR 2 LUBONIU, LUBOŃ / OBERSCHULE IM PARK, BREMEN
ALTER / WIEK: 13 – 15

Bilder in der Geschichte – die Welt der Comics / *Obrazki w historii – świat komiksu*

Potsdam, 5. – 9. Oktober 2015
Dass in der deutsch-polnischen Geschichte auch viele gute Ereignisse ihren Platz haben, erfuhren die Schülerinnen und Schüler dieser Begegnung. Gemeinsam arbeiteten sie verbindende Momente, Persönlichkeiten und Entwicklungen der gemeinsamen Vergangenheit heraus. Aus ausgewählten Beispielen entstanden tolle Comics, die in einer anschließenden Ausstellung präsentiert wurden.

Poczdam, 5 – 9 października 2015 roku
O tym, że w historii polsko-niemieckiej było również wiele dobrych wydarzeń, uczennice i uczniowie dowiedzieli się na tym właśnie spotkaniu. Wspólnie wypracowali łączące nas momenty historii, postaci historycznych i kierunków rozwoju obustronnej przeszłości.
Z wybranych przykładów powstały wykonane przez uczennice i uczniów wspaniałe komiksy, zaprezentowane następnie na wystawie na zakończenie projektu.

Gemeinsam sind wir stark / *Wspólnie jesteśmy silni*

Mikuszewo, 19. – 23. September 2016 (Rückbegegnung)
Auch unter scheinbar ganz verschiedenen Menschen kann ein Wir-Gefühl entstehen! In den 5 Tagen stellten die Teilnehmenden fest, dass Identität eigentlich das Zusammenspiel von vielen Faktoren ist: Zum Beispiel unserem Geburtsort und dem Land, in dem wir aufgewachsen sind, ob wir Dorf- oder Stadtleben gewohnt sind, welche Erfahrungen wir in Familie, Schule und auf Reisen gemacht haben, mit wem wir befreundet sind, mit was wir uns in Ausbildung oder Beruf beschäftigen. Gleich ist eigentlich niemand! Das macht Teamarbeit besonders spannend und manchmal auch zu einer Herausforderung. Nach vielen unterhaltsamen Übungen war ein super Gruppengefühl entstanden.

Mikuszewo, 19 – 23 września 2016 roku (ponowne spotkanie)
Poczucie wspólnego „my" może też powstać pomiędzy zupełnie różnymi ludźmi! W czasie pięciodniowego spotkania jego uczestnicy stwierdzili, że tożsamość to gra wielu czynników: na przykład miejsca urodzenia i kraju, w którym się wychowaliśmy, czy jesteśmy przyzwyczajeni do życia na wsi czy w mieście, jakie doświadczenia mieliśmy w rodzinie, szkole i w czasie podróży, z kim się przyjaźnimy, czym zajmujemy się podczas nauki lub zawodowo. Właściwie nikt nie jest taki sam! To powoduje, że praca w zespołach jest szczególnie ciekawa, a czasem staje się wyzwaniem. Po wielu zajmujących ćwiczeniach powstało poczucie, że grupę połączyło uczucie, które możemy określić jako super!

SZKOŁA PODSTAWOWA NR 1, ZŁOTÓW / GRUNDSCHULE FRIEDRICH LUDWIG JAHN, RATHENOW
ALTER / WIEK: 9 – 11

Herberge gesucht /
Szukamy schronienia

Potsdam, 16. – 21. Dezember 2015
Weihnachten stand vor der Tür, und ob nun christlich motiviert oder nicht, in Deutschland wie in Polen haben wir es mit einem wichtigen Fest zu tun. Bester Moment, um zur Begegnung auch jene einzuladen, die ganz neu in unserem Land sind und mit ihnen Erlebnisse zu teilen.
Flucht, Migration, Asyl war das Thema der theaterpädagogischen Auseinandersetzung für und mit geflüchteten Kindern und Erwachsenen aus Potsdam. Außerdem besichtigten wir Orte in der Stadt, in denen Immigration (und was daraus entstehen kann) anschaulich wird: Alexandrowka, das Holländische Viertel und den Französischen Dom.

Poczdam, 16 – 21 grudnia 2015 roku
Przed nami Boże Narodzenie, czy to umotywowane chrześcijańsko czy inaczej, zarówno w Polsce, jak w Niemczech jest to niezwykle ważne święto. To najlepszy moment, by zaprosić na spotkanie również tych, którzy są nowymi mieszkańcami naszego kraju i podzielić się z nimi różnymi doświadczeniami. Ucieczka, emigracja i azyl były tematami, którymi zajęliśmy się podczas warsztatów edukacji teatralnej organizowanych wraz z dziećmi-uchodźcami i dorosłymi uchodźcami, ale także dla nich.
Ponadto odwiedziliśmy miejsca w mieście, w którym widoczne są fizyczne ślady imigrantów (a więc to, co może ukształtować emigracja): Aleksandrowkę, Dzielnicę Holenderską i Katedrę Francuską.

Wir werden lokal aktiv! /
Rozpoczynamy aktywność lokalną!

Mikuszewo (Rückbegegnung),
5. – 10. Juni 2016
Wie können wir uns in unserer Stadt oder unserem Dorf engagieren und was bringt es uns? Diese Fragen bewegten die Kinder während der Rückbegegnung in Polen, deren Thema von der DPJW-Kampagne #2gether4more inspiriert worden war. Dabei sollten die Schülerinnen und Schüler dazu angeregt werden, Aktionen mit und für die Lokalbevölkerung umzusetzen. Ergebnis war eine Ausstellung, der eine leidenschaftliche Werbeaktion im Dorf vorausging.

Mikuszewo, 5 – 10 czerwca 2016 roku
(ponowne spotkanie)
Jak możemy angażować się w naszym mieście lub na wsi i co nam to daje? Tymi pytaniami zajmowały się dzieci podczas drugiego spotkania w Polsce, którego temat zainspirowała kampania PNWM #2gether4more. Uczennice i uczniowie mieli zostać zachęceni do realizacji akcji przeprowadzanych wspólnie z i dla społeczności lokalnej. Rezultatem była wystawa, z ogromnym zapałem reklamowana we wsi.

OSZ TIEM – TECHNISCHE INFORMATIK INDUSTRIE ELEKTRONIK ENERGIE MANAGEMENT, BERLIN / ZESPÓŁ SZKÓŁ KOMUNIKACJI IM. HIPOLITA CEGIELSKIEGO W POZNANIU, POZNAŃ
ALTER / WIEK: 16 – 18

Teambuilding und Kommunikation /
Teambuilding i komunikacja

Potsdam, 29. Februar – 4. März 2016
Europa bedeutet schon heute für viele Menschen, sich aussuchen zu können, wo sie leben und arbeiten. Und auch wer lieber an dem Ort bleibt, an dem er oder sie geboren ist, wird in Zukunft die große und kleine Welt am eigenen Arbeitsplatz vorfinden. Dafür braucht es einige besondere Soft Skills, wie man so schön sagt: Teamarbeit und Kommunikationsfähigkeit im internationalen Kontext gehören auf jedem Fall dazu. In der Begegnung trainierten die Jugendlichen mit Kooperationsspielen, Simulationen und in binationalen Teams genau diese Kompetenzen.

Poczdam, 29 luty – 4 marzec 2016
Europa to dziś urzeczywistnienie dla wielu ludzi idei, że mogą wybrać, gdzie zamierzają mieszkać i pracować. Lecz również ci, którzy wolą zostać w miejscu urodzenia, spotkają w przyszłości wielki i mały świat we własnym miejscu pracy. Do tego niezbędne są szczególne kompetencje miękkie: umiejętność pracy w zespole oraz zdolność komunikowania się w kontekście międzynarodowym. Na spotkaniu młodzież trenowała w zespołach dwunarodowych właśnie te kompetencje przy pomocy gier kooperacyjnych i symulacyjnych.

Augen auf! Das ist unsere Welt /
Otwórz oczy! To jest nasz świat

Mikuszewo, 26. – 30. September 2016
Faires Handy? Gibt es sowas, geht sowas? Leider bringt die Globalisierung neben ihren guten Seiten an allen Ecken und Enden auch Probleme mit sich: Menschenrechte zählen oft nichts mehr, wenn es darum geht, maximale Profite zu machen und die günstigsten Produktionsbedingungen in anderen Teilen der Welt zu erreichen. Während dieser Rückbegegnung begaben sich die Schülerinnen und Schüler auf die Spuren der Globalisierung, testeten ihre eigenen Gewohnheiten und diskutierten, was „fair“ eigentlich bedeutet.

Mikuszewo, 26 – 30 września 2016 roku
Komórka wyprodukowana w sposób fair? Czy coś takiego w ogóle istnieje, czy jest możliwe? Niestety, globalizacja obok swoich dobrych stron wszędzie przynosi też ze sobą problemy: często przestają się liczyć prawa człowieka, gdy chodzi o maksymalizację zysków i osiągnięcie najkorzystniejszych warunków produkcyjnych w innych częściach świata. Podczas drugiego spotkania uczennice i uczniowie wyruszyli śladami globalizacji, testując własne przyzwyczajenia i dyskutując o tym, co właściwie oznacza słowo „fair“.

KARL-SELLHEIM-SCHULE, EBERSWALDE (KOOPERATIV-INTEGRATIVE OBER-SCHULE MIT GRUNDSCHULTEIL UND FORDERKLASSEN MIT DEM FORDER-SCHWERPUNKT HOREN) / SZKOŁA PODSTAWOWA NR 56, SZCZECIN
ALTER / WIEK: 10 – 11

Menschen- und Kinderrechte /
Prawa człowieka i dziecka

Potsdam, 9. – 13. Mai 2016
Die Schülerinnen und Schüler beschäftigten sich, medienpädagogisch begleitet, mit Kinder- und Menschenrechten.
Ziel war es, die Teilnehmenden zu einer reflektierten Haltung gegenüber den verschiedenen Lebenssituationen von jungen Menschen in Polen, Deutschland und anderen Ländern der Welt anzuregen. Dabei wurde den Schülern und Schülerinnen klar, dass Rechte nicht selbstverständlich sind, sondern erkämpft und verteidigt werden müssen. Die gemeinsamen Aktivitäten vor und hinter der Kamera ermöglichten den Kindern, in spannende Rollen zu schlüpfen und Verantwortung im Team zu übernehmen.

Poczdam, 9 – 13 maja 2016 roku
Uczennice i uczniowie zajęli się, pod opieką pedagogów, prawami dziecka i człowieka. Celem było zachęcenie uczestników do zajęcia własnego, przemyślanego stanowiska wobec różnych sytuacji życiowych młodych ludzi w Polsce, w Niemczech i w innych krajach świata. Uczennice i uczniowie uświadomili sobie, że prawa człowieka nie są czymś oczywistym, nie zostały nadane raz na zawsze, i trzeba o nie wciąż walczyć i ich bronić. Wspólne działania przed i za kamerą pozwoliły dzieciom wejść w różne inspirujące i ciekawe role i przejąć odpowiedzialność w zespole.

LOTTE-KESTNER-REALSCHULE, HANNOVER / ZESPÓŁ SZKÓŁ PRZEMYSŁU SPOŻYWCZEGO, POZNAŃ
ALTER / WIEK: 13 – 16

Unsere Rechte sind uns klar!
Kinder- und Menschenrechte /
Nasze prawa są dla nas jasne!
Prawa dziecka i człowieka

Potsdam, 28. November –
2. Dezember 2016
Menschenrechte – wer bestimmt darüber, und zu was sind sie gut? Wir versuchten uns vorzustellen wie unser Alltag aussähe, wenn es sie nicht gäbe und prüften noch einmal, ob eigentlich alle Regeln, die wir für wichtig halten, mit dabei sind. Doch was bringen uns eigentlich Rechte, wenn sie nicht in Anspruch genommen werden? Fast nichts! Also schauten wir uns auch nochmal ganz genau an, was wir durch sie alles machen können – zum Beispiel ein Jugendparlament gründen, geltendes Mitspracherecht in Anspruch nehmen und offen unsere Meinung sagen, zum Beispiel zu Menschenrechtsverletzungen in der ganzen Welt.

Poczdam, 28 listopada –
2 grudnia 2016 roku
Prawa człowieka – kto o nich decyduje i do czego są potrzebne? Próbujemy sobie wyobrazić, jak wyglądałoby nasze życie codzienne, gdyby ich nie było, i sprawdzamy jeszcze raz, czy są wśród nich wszystkie reguły, które uważamy za ważne. Ale co dają nam właściwie prawa, jeżeli się z nich nie korzysta? Poniekąd nic!
A więc przyjrzeliśmy się jeszcze raz bardzo dokładnie, czego dzięki nim możemy dokonać – na przykład powołać parlament młodzieżowy, korzystać z obowiązującego prawa do głosu i otwarcie mówić, co myślimy, na przykład na temat naruszania praw człowieka na całym świecie.

STADTISCHE REALSCHULE SPENGE / ZESPÓŁ SZKÓŁ SAMORZĄDOWYCH NR 1, OPOCZNO
ALTER / WIEK: 14 – 15

Grenzen früher, heute – keine mehr /
Granice dawniej, dzisiaj już ich nie ma

Potsdam, 5. – 9. Dezember 2016
Grenzen – ein Mittel um Ordnung und Schutz herzustellen oder doch eher um Machtverhältnisse zu bewahren und unter sich zu bleiben? Die Schülerinnen und Schüler begaben sich in der Stadt auf die Suche nach unsichtbaren Grenzen und erlebten bei spannenden Übungen, dass Grenzen auch eine ziemliche Herausforderung sein können, wenn es darum geht, die eigenen zu überwinden. Ein tolles Thema, für das der Austausch eigentlich viel zu kurz war. Vor allem, weil in Potsdam und Berlin eine – ja, fast grenzenlose – Anzahl spannender Exkursionsorte wartete.

Poczdam, 5 – 9 grudnia 2016
Granice – środek do tworzenia porządku i ochrony czy raczej do zachowania władzy i pozostawania w swoim gronie? Uczennice i uczniowie ruszyli na ulice miasta w poszukiwaniu niewidocznych granic, doświadczając podczas różnych ćwiczeń, że granice mogą stanowić poważne wyzwania, jeżeli chodzi o pokonywanie własnych granic. Wspaniały temat, na który czas spotkania podczas tej wymiany szkolnej był o wiele za krótki. Przede wszystkim dlatego, że w Poczdamie i Berlinie oczekiwała nas niemal bezgraniczna ilość ciekawych miejsc na wycieczki.

AHA!

DAS WIE UND WARUM VON SCHULBEGEGNUNGEN, ERKLÄRT VON BIRGIT WEIDEMANN, GESCHÄFTSFÜHRERIN HOCHDREI E.V., UND MAŁGORZATA BOBROWSKA, PROJEKTKOORDINATORIN DER POLNISCHEN PARTNERBILDUNGSSTÄTTE MDSM MIKUSZEWO

Warum Schulbegegnungen, wenn sich Jugendliche auch frei für internationale Projekte anmelden können?
BW — Das Besondere an Schulbegegnungen ist, dass wir an Jugendliche rankommen, die wir sonst nicht erreichen würden. Freunde und Freundinnen in der Klasse sagen sich: „Wenn du mitmachst, mach' ich auch mit." Außerdem können auch jüngere Kinder aus anderen Teilen Deutschlands zu uns kommen, da sie auf der Hin- und Rückreise vom Lehrpersonal begleitet werden.

MB — Und die Jugendlichen können zum Beispiel gemeinsam mit den Lehrerinnen und Lehrern danach weiter über das Erlebte diskutieren und somit noch lange von der Erinnerung leben. Das geht bei anderen Begegnungen oft nicht, weil die Teilnehmenden sich danach nicht unbedingt wiedersehen.

Wie werden die Themen gefunden, was kommt besonders gut an?
BW — Leider entscheiden meistens die Lehrerinnen und Lehrer, obwohl uns sehr viel daran läge, dass die Jugendlichen in die Themenfindung einbezogen werden. Das Thema Grenzen kommt zum Beispiel sehr gut an. Es gibt Ländergrenzen, Grenzen im Kopf, eine große Bandbreite also, von Emotionalität bis zu ganz harten Fakten.

MB — Toll ist es, wenn es eine Hin- und eine Rückbegegnung gibt. Da kann man sich dann beim ersten Treffen mit allen hinsetzen und sehen, welches Thema für das Wiedersehen in Frage käme.

BW — Mir liegt aktuell viel daran, die Gesellschaft dazu zu befähigen, offen mit Flucht und Migration umzugehen. Manchmal gibt es jedoch Vorbehalte hinsichtlich des Themas von Seiten der Lehrkräfte und Eltern, vor allem wenn die Ansichten auseinandergehen. Da politische Bildung nicht bedeutet, anderen die eigene Meinung aufzudrücken, wird in solchen Fällen so lange gefeilt, bis ein Thema und ein Programm steht, das für alle passt. Einmal entschieden wir uns zum Beispiel am Ende für ein Theaterstück zu einem anderen Thema, luden aber zur Vorstellung geflüchtete Familien ein. Ich glaube, alle haben sehr eindrückliche Erinnerungen aus diesem Austausch mitgenommen – an die tollen syrischen Gäste und an Mahadi, den Dolmetscher aus dem Sudan. Es gibt also tausend Facetten ein Thema zu finden und umzusetzen.

Wie findet politische Bildung für Förderschülerinnen und Förderschüler statt?
MB — Die Lehrerinnen und Lehrer unterstützen uns oft in der Freizeit oder bei der Selbstorganisation. Bei Projekten im Rahmen des Modellversuchs Zusammen kommen wir weiter wurden auch besondere Kosten, wie ein höherer Betreuungsschlüssel, gedeckt.

BW — Es gibt oft Diskussionen welche Themen für Förderschülerinnen und -schüler geeignet sind. Leider wird immer ein wenig davon ausgegangen, sie würden gesellschaftspolitische Themen nicht verstehen oder nicht interessant finden. Das sehe ich überhaupt nicht so. Wir finden eigentlich immer einen Weg, Inhalte passend zu transportieren und Interesse zu wecken. Dabei folgen wir der alten pädagogischen Lehre: Abholen, da wo sie stehen. Und von dort aus kann es dann überall hingehen.

Was überzeugt die Lehrerinnen und Lehrer – neben dem pädagogischen Input?
BW — Es gibt Kinder, die in betreuten Wohneinrichtungen oder mit ihren Familien auf sehr engem Raum leben. Diese Kinder könnten niemals an dem Schulaustausch teilnehmen, würden die Gastschülerinnen und -schüler in Familien wohnen.

MB — Die Gruppen können bei uns sehr frei den Ablauf bestimmen. Wir hatten zum Beispiel einen Jungen in einer Begegnung, der ADHS und Diabetes hatte, wobei er wegen des ADHS Schwierigkeiten hatte, sich an die Regeln der Diabeteserkrankung zu halten. Die ganze Gruppe hat dann selbst beschlossen, sich nach seinen festen Esszeiten zu richten. Das war problemlos möglich, weil wir mit Selbstverpflegung arbeiten und viel Raum für eigene Organisation lassen.

BW — Im Rahmen des DPJW-Modellversuchs konnten wir durch die erhöhten Fördersätze auf den Teilnahmebeitrag verzichten. Damit kamen wir auch an Schülerinnen und Schüler ran, deren Eltern gar nichts zahlen können – oder wollen. Es bringt nichts, zu sagen: „Selbst schuld, wenn die Eltern keine Prioritäten setzen, zuhause sitzen und ihr Geld für Überflüssiges ausgeben." Wichtig ist: Dürfen die Kinder mit? Und wenn nicht, dann ist es toll, wenn wir sagen können: Kommt, es kostet nichts. Und sie werden nicht einmal bloßgestellt in der Gruppe, weil alle umsonst fahren. Aber auch nach dem Modellversuch gibt es eine gute Förderung über das DPJW. Wir können immer eine günstigere Möglichkeit anbieten als für eine Klassenfahrt ohne Austausch und pädagogisches Programm.

Auf was muss sich eine Schule einstellen, die sich für eine internationale Begegnung entscheidet?
BW — In der außerschulischen Bildung ist vor allem wichtig, dass es keine Noten gibt, es Spaß macht und dass sich die Jugendlichen aus freien Stücken engagieren. Und selbst wenn sie beschließen, nicht mitzumachen: Non-formale Methoden wie die Selbstorganisation schaffen es oft, dass automatisch alle involviert sind. Gerne nehmen wir zudem kleine Gruppen von 15 Teilnehmenden, gerne fächerübergreifend, statt komplette Klassen. Und wir suchen vor allem Schulen, die bereit sind, langfristig ein internationales Begegnungsprogramm bei sich aufzubauen.

Wo liegen die Herausforderungen in der Zusammenarbeit mit Schulen?
BW — Schwierig wird es dann, wenn alle eine touristische Klassenfahrt erwarten. Wir müssen also immer wieder aufs Neue transportieren, dass in einer Begegnung viel mehr drinsteckt und dazu anzuregen, die Potentiale auszuschöpfen.

MB — Besonders im ersten Jahr einer Begegnung muss ich in Polen oft zu Elternabenden kommen und unsere Arbeitsweise als Bildungsstätte vorstellen, Befürchtungen aus dem Weg räumen. Im zweiten Jahr ist dann in der Regel alles klar und die Vorbereitung ist viel entspannter.

Wie lernt ihr die Schulen kennen, die Interesse an solchen Projekten haben?
BW — Oft über eine andere Form der Zusammenarbeit. Zum Beispiel entstand über ein Kompetenztraining, gefördert über das Brandenburger INISEK-Programm, der Kontakt zu einer Realschule. Diese hatte von einer Grundschule in der gleichen Stadt von deren deutsch-polnischen Begegnung gehört. Das ist optimal: Wir können ja tausendfach von den Vorteilen einer Begegnung in einer Bildungsstätte erzählen, aber am Ende ist es doch am überzeugendsten, wenn eine Kollegin erzählt: „Übrigens, wir haben dies und jenes in einer Bildungsstätte gemacht, das ist toll gelaufen. Macht das doch auch mal."

Und nochmal zusammengefasst: Wie kann eine Begegnung den Schulalltag bereichern?
BW — Außerschulische Bildung kann aktuelle Themen spontan aufgreifen. Und wir können neben dem thematischen vor allem auch einen Beitrag für das soziale Miteinander in einer Klasse leisten: Wenn sich Strukturen in einer Klasse über Jahre verfestigt haben, ist es für Einzelne schwierig, sich neu zu erfinden. Eine Bildungsstätte kann durch Orts-, Schwerpunkt- und Methodenwechsel wieder ein weißes Blatt Papier schaffen, worauf andere, bisher unbekannte Fähigkeiten sichtbar werden. Gerade ruhigere Charaktere übernehmen gerne die Kasse für die Selbstorganisation. Andere, die in klassischen Fächern nicht so gut sind, können ihre sozialen Kompetenzen zeigen und ihre eigene Meinung sehr überzeugend vertreten.

MB — Wir können Themen ergänzend behandeln. Zum Thema Globalisierung im Fach Wirtschaft haben wir Briefe für die Menschenrechte verfasst und uns mit unserem eigenen Verhalten und unserer Einstellung auseinandergesetzt. Wenn im Raum verschiedene Muttersprachen vertreten sind, reagieren wir mit einem Sprachanimationsspiel. Bei einem müssen die Teilnehmenden im Stuhlkreis immer einen Platz weiterrutschen, wenn eine bestimmte Farbe in einer Sprache drankommt. Dabei entstehen Staus, mehrere landen auf einem Sitz und man blockt sich gegenseitig. Dabei gehen alle stark aus sich heraus, es entsteht Spannung, Freude, eine vertraute Atmosphäre und ein Bewusstsein für Vielfalt in der Gruppe. Gleichzeitig kommen die Jugendlichen anderen Sprachen näher.

BW — Schulen dürfen uns auch gerne als „Feuerwehr" sehen. Unsere Angebote sind optimal, wenn Lehrkräfte fremdenfeindliche Tendenzen in der Klasse wahrnehmen und während des normalen Schulbetriebs kaum Kapazitäten haben, dagegen zu steuern. Vor allem, weil wir Themen auch durch die Hintertür behandeln können. Die Teilnehmenden können ihre Reflexion dann als selbstgesteuert statt erzwungen wahrnehmen und somit besser akzeptieren.

Eure Pläne für die nächsten Jahre im Bereich Schulkooperationen?
MB — Wir möchten auch weiterhin Geflüchtete in unsere Arbeit einbinden und uns aktiv für die Anerkennung politischer Bildung insbesondere in Polen einsetzen. Das ist aktuell wichtiger denn je und gelingt am besten gemeinsam.

BW — Es geht uns gar nicht so sehr darum, immer mehr Schulbegegnungen bei uns durchzuführen. Vielmehr möchten wir in dem Bereich neue innovative Impulse setzen und die Qualität steigern. Interdisziplinär zu arbeiten wird in der Arbeitswelt mittlerweile wirklich großgeschrieben. Unsere Bildungslandschaft bietet in dieser Hinsicht noch sehr viele ungenutzte Potentiale, denen wir einen Raum geben möchten: vor allem in Form von gewinnbringenden Kooperationen zwischen formaler und non-formaler Bildung, sowie externen Partnern aus Politik, Wirtschaft und Öffentlichkeit.

JAK I DLACZEGO WŁAŚNIE SPOTKANIA SZKOLNE OPOWIADAJĄ BIRGIT WEIDEMANN DYREKTOR ZARZĄDZAJĄCA HOCHDREI E.V. I MAŁGORZATA BOBROWSKA KOORDYNATORKA PROJEKTU Z POLSKIEJ PARTNERSKIEJ PLACÓWKI KSZTAŁCENIOWEJ MDSM MIKUSZEWO

Po co organizować spotkania szkół, skoro młodzież może się też sama zgłosić do projektów międzynarodowych?
BW — Szczególne w spotkaniach szkolnych jest to, że docieramy do młodzieży, do których inaczej byśmy nie dotarli. Koleżanki i koledzy z klasy mówią sobie: „Jak ty weźmiesz udział w wymianie, to ja także wezmę". Ponadto, mogą do nas przyjechać również młodsze dzieci z innych części Niemiec, bo towarzyszą im w pdróży w obie strony nauczyciele.

MB — A młodzież może na przykład później wspólnie z nauczycielkami i nauczycielami dalej dyskutować o tym, co przeżyli, a tym samym długo jeszcze żyć wspomnieniami. Przy innych spotkaniach często to nie jest możliwe, ponieważ uczestnicy niekoniecznie ponownie się spotykają.

Jak znajdujecie tematy, a co cieszy się szczególnym powodzeniem?
BW — Niestety, zazwyczaj decydują nauczycielki i nauczyciele, mimo że bardzo zależałoby nam na tym, aby uczestnicy partycypowali w proponowaniu tematów. Temat granic, na przykład, został świetnie przyjęty. Istnieją granice państw, granice w umysłach, a to oznacza szeroki wachlarz, od emocjonalności aż po twarde fakty.

MB — Świetnie, jeżeli odbywają się dwa spotkania w obu krajach. Wtedy na pierwszym spotkaniu można usiąść ze wszystkimi i wspólnie wymyślić, jaki temat wchodziłby w rachubę na drugim spotkaniu.

BW — Mnie aktualnie bardzo zależy na tym, by przekazać społeczeństwu umiejętność otwartego podejścia do ucieczek i migracji. Czasami jednak istnieją uprzedzenia wobec tego tematu ze strony nauczycieli i rodziców, przede wszystkim wtedy, gdy stanowiska są różne. Ponieważ edukacja polityczna nie oznacza narzucania innym własnego zdania, w takich wypadkach tak długo dyskutujemy, aż ustalimy temat i program, który wszystkim odpowiada. Kiedyś na przykład na końcu zdecydowaliśmy się na sztukę teatralną na inny temat, ale zaprosiliśmy na przedstawienie rodziny uchodźców. Sądzę, że na nas wszystkich ta wymiana zrobiła ogromne wrażenie, które zapamiętaliśmy – wspaniałych syryjskich gości i Mahadiego, tłumacza z Sudanu. Istnieje więc tysiące możliwości, jak natrafić na dany temat i jak go zrealizować.

Jak odbywa się edukacja obywatelska dla uczennic i uczniów o specjalnych potrzebach?
MB — Nauczycielki i nauczyciele często nas wspierają w czasie wolnym lub przy samoorganizacji. Przy projektach w ramach modelowej próby „Zusammen kommen wir weiter/ Razem osiągniemy więcej" pokrywano też dodatkowe koszty, na przykład wyższe koszty opieki.

BW — Często odbywają się dyskusje, jakie tematy są odpowiednie dla uczniów o specjalnych potrzebach. Niestety, zawsze wychodzi się z założenia, że nie rozumieją oni tematów społeczno-politycznych lub się nimi nie interesują. Sama tego w ogóle tak nie postrzegam. Zawsze znajdujemy drogę, by umiejętnie przetransportować odpowiednie treści i wzbudzić zainteresowanie. Przy tym stosujemy się do dawnej maksymy pedagogiki: wyciągnąć ich z tego miejsca, gdzie myślowo są teraz. Potem można już iść wszędzie.

Co przekonuje do tej pracy nauczycielki i nauczycieli – obok przekazywania wiedzy pedagogicznej?
BW — Jest wiele dzieci, które żyją w ośrodkach mieszkalnych pod opieką lub z rodzinami na niewielkiej przestrzeni. Te dzieci nigdy nie mogłyby wziąć udziału w wymianie szkolnej, gdyby uczennice-goście i uczniowie-goście mieli u nich zamieszkać na czas wymiany.

MB — Grupy mogą u nas bardzo swobodnie decydować o przebiegu projektu. Na jednym ze spotkań mieliśmy na przykład chłopca, który cierpiał na ADHD i

cukrzycę, przy czym ze względu na ADHD miał kłopoty z trzymaniem się reguł dotyczących leczenia cukrzycy. Wtedy cała grupa sama zdecydowała, że będzie się trzymała jego stałych pór posiłków. Było to możliwe i odbyło się bez żadnych problemów, gdyż sami przygotowujemy posiłki i pozostawiamy uczestnikom dużo przestrzeni na własną ich organizację i przygotowanie.

BW — W tramach projektu modelowego PNWM dzięki zwiększonym stawkom wspierania mogliśmy zrezygnować z wkładu własnego uczestników. Tym samym w wymianie mogli wziąć udział również te uczennice i ci uczniowie, których rodzice nie mogą – lub nie chcą jej opłacić. Nic nie daje mówienie, że „rodzice sami są sobie winni, jeżeli jasno nie stawiają priorytetów, siedzą w domu i nie wydają pieniędzy na rzeczy 'zbędne'". Ważne jest co innego: czy rodzice pozwolą dzieciom pojechać na wymianę? A jeżeli nie, to świetnie jest, gdy możemy powiedzieć: przyjedźcie, nic was to nie będzie kosztować. I nikt się o tym nie dowiaduje w grupie, bo wszyscy jadą na wymianę za darmo. Ale również w naszym projekcie modelowym mamy dobre dofinansowanie ze strony PNWM. Możemy zawsze zaoferować korzystniejszą możliwość niż wycieczka klasowa bez wymiany i programu pedagogicznego.

Na co musi się nastawić szkoła decydując się na spotkanie międzynarodowe?
BW — W edukacji pozaszkolnej ważne jest przede wszystkim, by nie było ocen, żeby każde spotkanie sprawiało przyjemność, a młodzież angażowała się z własnej woli. A nawet jeżeli postanowi nie brać udziału, to dzięki nieformalnym metodom pracy, takim jak na przykład samoorganizacja, często udaje się niejako automatycznie wciągać wszystkich do pracy. Ponadto, chętnie przyjmujemy małe grupy do ok. 15 uczestników, i to ponadprzedmiotowo, zamiast całych klas. I szukamy przede wszystkim szkół gotowych na długofalowe tworzenie międzynarodowego programu spotkań.

Gdzie leżą wyzwania we współpracy ze szkołami?
BW — Sytuacja staje się trudna, gdy wszyscy oczekują turystycznej wycieczki szkolnej. Więc musimy wciąż na nowo przypominać, że w naszych spotkaniach tkwi dużo większy potencjał i zachęcać do wykorzystania pełnej efektywności.

MB — Szczególnie w pierwszym roku spotkań organizowanych w Polsce często muszę chodzić na zebrania rodziców i prezentować nasz sposób pracy jako placówki kształceniowej, rozwiewać wszelkie obawy. W drugim roku z reguły wszystko jest już jasne i przygotowanie każdego wydarzenia odbywa się w zdecydowanie swobodniejszej atmosterze.

W jaki sposób poznajecie szkoły zainteresowane takimi projektami?
BW — Często przez inną formę współpracy. Na przykład przez trening kompetencji dofinansowywany przez program INISEK nawiązaliśmy kontakt z niemiecką szkołą ogólnokształcącą – szkołą realną. Ta z kolei usłyszała od szkoły podstawowej z tego samego miasta o spotkaniu polsko-niemieckim. Taka sytuacja jest optymalna: możemy opowiadać tysiąc razy o korzyściach płynących ze spotkania w placówce kształceniowej, ale na koniec i tak najbardziej przekonujące jest, gdy koleżanka z pracy opowiada: „Wiesz, robiliśmy to czy tamto w placówce kształceniowej, świetnie nam poszło. Zróbcie to kiedyś".

Jeszcze raz podsumowując: jak spotkanie może wzbogacić szkolną codzienność?
BW — Edukacja pozaszkolna może w sposób spontaniczny podejmować aktualne tematy. A my możemy obok konkretnego tematu przyczynić się do polepszenia społecznej interakcji w klasie: jeżeli w klasie na przestrzeni lat umocniły się pewne struktury, to poszczególne osoby mają problem z „wymyśleniem" siebie na nowo. Placówka kształceniowa może poprzez zmianę miejsca, priorytetów i metod pracy stworzyć ponownie „czystą" białą kartkę papieru, na której z czasem widoczne staną się inne, dotychczas nieznane zdolności danego człowieka. Osoby o spokojniejszych charakterach lubią na przykład przejmować opiekę nad kasą przy samoorganizacji grupy. Inni, którzy może nie są tacy dobrzy w klasycznych przedmiotach szkolnych, mogą wykazać się kompetencjami socjalnymi i z przekonaniem bronić własnego zdania.

MB — Możemy zajmować się różnymi tematami w sposób uzupełniający. Na zajęciach z ekonomii jako przedmiocie szkolnym na temat globalizacji pisaliśmy listy dotyczące praw człowieka i zajmowaliśmy się naszym własnym zachowaniem w tej materii i naszym nastawieniem. Jeżeli na sali mamy przedstawicieli różnych języków, reagujemy grą z zakresu animacji jezykowej. W jednej z nich uczestnicy muszą przesuwać się na ustawionych w kręgu krzesłach, gdy usłyszą nazwę odpowiedniego koloru w danym języku. Powstają przy tym „korki", czasami na jednym krześle siada parę osób, nawzajem blokując swoje ruchy. Przy tym wszyscy zachowują się niezwykle emocjonalnie, powstaje napięcie, radość, wytwarza się atmosfera pełnego zaufania i świadomość różnorodności grupy. Następuje jednocześnie zbliżenie młodzieży do innych języków.

BW — Szkoły mogą nas też postrzegać jako pewnego rodzaju „straż pożarną". Nasze oferty są optymalne, jeżeli nauczyciele zauważają tendencje ksenofobiczne w klasie i podczas normalnego funkcjonowania szkoły, nie mają wielu możliwości, by natychmiast reagować. Przede wszystkim dlatego, że my możemy podchodzić do tych tematów niejako tylnym wejściem. Uczestnicy swoją refleksję mogą postrzegać jako sterowaną przez nich samych, a nienarzuconą, i tym samym łatwiej ją zaakceptować.

Jakie macie Panie plany na następne lata w zakresie współpracy ze szkołami?
MB — Chciałybyśmy ponadto dalej włączać uchodźców do naszej pracy i aktywnie angażować się na rzecz edukacji obywatelskiej, szczególnie w Polsce. To aktualnie jest ważniejsze niż kiedykolwiek i najlepiej udaje się wspólnie.

BW — Nie chodzi tak bardzo o to, by realizować u nas coraz więcej spotkań szkolnych, Raczej chciałybyśmy stawiać nowe innowacyjne impulsy w tym zakresie i podnieść jakość. Praca interdyscyplinarna w świecie pracy traktowana jest aktualnie jako coś bardzo ważnego. Nasz krajobraz edukacyjny oferuje w tym względzie jeszcze wiele niewykorzystanych potencjałów, którym chciałybyśmy zaoferować przestrzeń: przede wszystkim w formie korzystnych kooperacji pomiędzy edukacją formalną i nieformalną oraz partnerami zewnętrznymi z zakresu polityki, biznesu i opinii publicznej.

RÜCKBLICKE / Z PERSPEKTYWY CZASU

Wir erinnern die Jugendlichen immer wieder daran, Pausen zwischen den Sätzen für die Übersetzung zu machen. Das fällt vielen am Anfang sehr schwer, vor allem bei Diskussionen, wenn es emotional wird. Aber sie lernen dabei auch, nachzudenken bevor sie sprechen und knapp und auf das Wesentliche konzentriert zu formulieren.

Wciąż przypominamy młodzieży, by robiła przerwy na tłumaczenie pomiędzy zdaniami. Wielu młodym ludziom przychodzi to na początku z trudem, przede wszystkim podczas dyskusji, kiedy rosną emocje. Ale równocześnie uczą się przy tym, by zastanowić się nad tym, co chcą powiedzieć, i formułować przekaz w sposób oszczędny, koncentrując się na najważniejszym.

SUSANNE ALBANI, TEAMERIN FÜR HOCHDREI E.V. / OPIEKUNKA GRUP W HOCHDREI E.V.

Die Schüler aus der anderen Klasse waren sehr offen. In der Schule wird immer auf Tests gelernt, aber hier ist es anders. Man lernt neue Leute kennen. Und auch wenn man sich nicht immer versteht, versucht man trotzdem zu kommunizieren. Hier lernt man ganz viel über Zusammenhalt.

Uczniowie z innej klasy byli bardzo otwarci. W szkole uczymy się zawsze pod kątem testów, ale tutaj jest inaczej. Poznaje się nowych ludzi. Nawet, jeżeli nie wszystkich zawsze się rozumie, próbuje się komunikacji. Można się tutaj bardzo wiele nauczyć na temat wspólnej więzi.

SCHÜLERIN / UCZENNICA, OBERSCHULE IM PARK BREMEN

In Bezug auf das Thema Globalisierung und Völkerverständigung erleben wir hier praktisch, was wir sonst im Unterricht nur simulieren könnten. So müssen wir die Situationen nicht künstlich über Schulbücher oder Fernsehinterviews hervorrufen.

Odnośnie tematu globalizacji i porozumienia pomiędzy narodami doświadczamy tu w sposób praktyczny tego, czego na lekcjach moglibyśmy poddać wyłącznie tylko symulacji. Nie musimy wywoływać pewnych sytuacji sztucznie poprzez, na przykład, wykorzystywanie podręczników szkolnych czy wywiadów telewizyjnych.

LEHRER / NAUCZYCIEL,
OSZ TIEM BERLIN

Ich habe vorher nicht gewusst, dass die Deutschen so nett, freundlich und offen sind. Sie hatten viele interessante Ideen und sie haben langsam und deutlich gesprochen, damit wir sie verstehen können.

Nie wiedziałam przedtem, że Niemcy są tacy mili, sympatyczni i otwarci. Mieli wiele interesujących pomysłów, mówili powoli i wyraźnie, byśmy mogli ich zrozumieć.

SCHÜLERIN / UCZENNICA,
SZKOLA PODSTAWOWA NR 2 LUBONIU

Für mich als Lehrerin ist es schön zu sehen, wie andere Gruppen miteinander arbeiten und umgehen. Auch andere Lehrer und ihr Schulsystem kennenzulernen ist spannend. Das geht in jedem Fall in einem Umfeld wie hier, wo man gemeinsam übernachtet und kocht, viel besser und intensiver.

Dla mnie jako nauczycielki miło jest obserwować, jak grupy współpracują ze sobą i jak nawzajem się traktują. Niezwykle interesujące jest także poznawanie innych nauczycieli, a także ich systemu pracy. Jest to możliwe właśnie w takim otoczeniu jak tutaj, gdzie wspólnie się nocuje i wspólnie gotuje. W ten sposób poznajemy się o wiele lepiej i bardziej intensywnie.

LEHRERIN / NAUCZYCIELKA,
OBERSCHULE IM PARK BREMEN

Mir ist es immer wichtig, alle Anwandlungen von Konkurrenz um angebliche Hauptrollen zu unterbinden und dafür zu sorgen, dass sich alle da einbringen, wo sie können. Das funktioniert auch in der Regel, und treibt die, von denen man es sonst eher nicht gewohnt ist oftmals zu erstaunlichen Leistungen und Begeisterung an.

Dla mnie zawsze ważne jest, by nie dopuścić do konkurencji o odgrywanie rzekomo głównej roli, przeciwnie, ważne jest postaranie się o to, by wszyscy angażowali się tam, gdzie potrafią. Z reguły dobrze to funkcjonuje, i często powoduje, że ci, u których nie jesteśmy do tego przyzwyczajeni, wykazują się zadziwiającymi osiągnięciami i zaangażowaniem.

CORNELIA FLECK, TEAMERIN FÜR HOCHDREI E.V. / OPIEKUNKA GRUP W HOCHDREI E.V.

INTERESSE? / CZY WZBUDZI-LIŚMY PAŃST-WA ZAINTE-RESOWANIE?

Wir suchen auch nach Ende des DPJW-Modellprojekts „**ZUSAMMEN KOMMEN WIR WEITER**“ interessierte Schulklassen oder schulübergreifende Schüler/-innengruppen, die Lust auf einen deutsch-polnischen Austausch haben. Gerne bringen wir diese mit einer passenden polnischen Klasse zusammen und organisieren in engem Austausch mit den Schulen die internationale Begegnung in Potsdam – und wahlweise eine Rückbegegnung bei unserem Partner, der Internationalen Jugendbildungsstätte Mikuszewo in Polen. Die Begegnungen werden gefördert vom Deutsch-Polnischen Jugendwerk.
Die Antragstellung übernehmen wir als Bildungsstätte.

Weitere Infos zum DPJW-Modellprojekt und generell über die Zusammenarbeit zwischen Schulen und Bildungsstätten finden Sie unter:

www.zusammen-im-austausch.de

*Również po zakończeniu projektu modelowego PNWM „**ZUSAMMEN KOMMEN WIR WEITER / RAZEM OSIĄGNIEMY WIĘCEJ**“ poszukujemy zainteresowanych klas szkolnych, ale także pozaszkolnych grup uczennic/uczniów, które miałyby ochotę na wymianę polsko-niemiecką. Chętnie znajdziemy dla nich odpowiednią klasę z Polski i zorganizujemy w ścisłej wymianie ze szkołami międzynarodowe spotkanie w Poczdamie oraz – opcjonalnie – ponowne, drugie spotkanie u naszego partnera, czyli w Międzynarodowym Domu Spotkań Młodzieży w Mikuszewie, w Polsce. Spotkania dofinansowywane są przez Polsko-Niemiecką Współpracę Młodzieży. Jako placówka kształceniowa przejmujemy składanie wniosków*

Więcej informacji na temat projektu modelowego PNWM i generalnie współpracy pomiędzy szkołami i placówkami kształceniowymi znajdziecie Państwo na stronie:

www.zusammen-im-austausch.de

Das Projekt „Zusammen kommen wir weiter“ des Deutsch-Polnischen Jugendwerks wird gefördert durch das Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (BMFSFJ) und aus den Mitteln der F. C. Flick Stiftung gegen Fremdenfeindlichkeit, Rassismus und Intoleranz. / *Projekt „Razem osiągniemy więcej“ Polsko Niemieckiej Współpracy Młodzieży otrzymał wsparcie Niemieckiego Ministerstwa Rodziny, Seniorów, Kobiet i Młodzieży (BMFSFL) oraz ze środków Fundacji F. C. Flicka przeciwko ksenofobii, rasizmowi i nietolerancji.*

Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend

INNOVATIONSFONDS IM KINDER- UND JUGENDPLAN DES BUNDES

F. C. Flick Stiftung
gegen Fremdenfeindlichkeit, Rassismus und Intoleranz

WĪR SEHEN UNS / ZOBACZYMY SĪĘ PONOWNĪE

HOCHDREĪ E.V.
SEMĪNAR- UND GÄSTEHAUS HOCHLLAND
Holzmarktstraße 11 / 12
14467 Potsdam
Deutschland / *Niemcy*

www.hochdrei.org

ĪNTERNATĪONALE JUGENDBĪLDUNGSSTÄTTE MĪKUSZEWO / MĘDZYNARODOWY DOM SPOTKAŃ MŁODZĪEŻY MĪKUSZEWO
Mikuszewo 23
62 – 320 Miłosław
Polen / *Polska*

www.mikuszewo.org

BILDEN UND BEGEGNEN MIT HOCH3

HochDrei e.V.
Bilden und Begegnen in Brandenburg

Büro / *biuro*
Schulstraße 9, 14482 Potsdam

T 0331. 5813 222
F 0331. 5813 223

E info@hochdrei.org
W www.hochdrei.org

IMPRESSUM

Herausgeber / *wydawca*
HochDrei e.V.

Verantwortliche / *osoba odpowiedzialna*
Birgit Weidemann

Redaktion / *redakcja*
Verena Burger

Gestaltung / *layout*
Robert Krug, www.robertkrug.de

Auflage / *nakład*
250 Exemplare

Die Erstellung der Dokumentation wurde finanziell unterstützt durch das Deutsch-Polnische-Jugendwerk im Rahmen der Kleinprojekteförderung „4 × 1 ist einfacher“. / *Stworzenie dokumentacji zostało umożliwione poprzez wsparcie finansowe Polsko Niemieckiej Współpracy Młodzieży w ramach mikroprojektu „4 × 1 – prosta sprawa“.*

dpjw pnwm
Deutsch-Polnisches Jugendwerk
Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży

BILDEN UND
BEGEGNEN MIT
HOCH^3